

ЛІСОВСЬКА Д. А.,
аспірант
(Міжрегіональна Академія
управління персоналом)

УДК 342.951

КОНТРОЛЬ ЗА ФОРМУВАННЯМ ТАРИФІВ НА ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

У статті здійснено правовий аналіз контролю за формуванням тарифів, виявлено наявні протиріччя та недоліки законодавчих актів, відповідно до яких здійснюється державне управління та контроль у галузі теплопостачання в Україні. Особливу увагу приділено удосконаленню нормативно-правової бази щодо повноважень та контролю владних суб'єктів.

Ключові слова: державне управління та контроль, виконавча дисципліна, встановлення тарифу, формування тарифу, функція встановлення тарифу, функція контролю, норми та нормативи споживання, ліцензійна діяльність, правовий захист споживачів.

В данной статье проведен правовой анализ контроля за формированием тарифов, выявлены имеющиеся противоречия и недостатки законодательных актов, в соответствии с которыми осуществляется государственное управление и контроль теплоснабжающей отрасли в Украине. Особое внимание уделено усовершенствованию нормативно-правовой базы относительно полномочий и контроля властных субъектов.

Ключевые слова: государственное управление и контроль, исполнительная дисциплина, установление тарифов, формирование тарифов, функция установления тарифа, функция контроля, нормы и нормативы потребления, лицензионная деятельность, правовая защита потребителей.

The article is devoted to conduct the legal analysis of tariff formation control, to discover the current contradictions and deficiencies of legal acts due to ones the state management and control of heating supply branch are realized in Ukraine. The improvement of legal framework in the authorities and control of own entities is paid great attention.

Key words: State management and control, executive disciplinary, establishment of a tariff, tariff formation, tariff establishment function, control function, consumption norms and standards, licensing activity, legal protection of consumer.

Вступ. У теперішній час, в період реформування галузі теплопостачання надзвичайно важливим є проведення комплексного дослідження засобів та механізмів державного регулювання у цій сфері. Тарифні методології, які використовуються сьогодні в Україні та визначають основні засади розвитку засобів та механізмів регулювання тарифів, мають включати аналіз теоретико-методологічних засад здійснення державного регулювання, засобів та механізмів, що використовуються в якості інструментів державного регулювання та оцінку чинного законодавства України щодо його відповідності принципам економічної теорії та досвіду її застосування в країнах світу, які запровадили сучасні інструменти державного регулювання в галузі теплопостачання.

На сьогодні не вирішеною на законодавчому рівні залишається проблема щодо впорядкування функцій формування, затвердження та контролю тарифів у галузі теплопостачання, а саме відсутність відповідальності за економічні результати затвердження економічно необґрунтованих тарифів. За таких умов вести мову про ефективність реформ у галузі теплопостачання є передчасним. З огляду на це в статті надано висновки та пропозиції щодо внесення змін до законодавства в частині удосконалення засобів та механізмів державного регулювання теплопостачальної галузі.

Серед науковців, які займаються вивченням та економіко-правовим аналізом та контролем тарифотворення в галузі житлово-комунального господарства та теплопостачання слід відзначити таких, як: В.П. Полуянов, В.М. Інякін, Л.В. Кравцова, І.В. Запатріна, О.Б. Кишко-Срлі, В.М. Гейц, О.С. Поважний, О.П. Попов, І. Башмакова та ін. А також роботи відомих вітчизняних та зарубіжних учених-адміністративістів: В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, І.Л. Бородіна, Д. В. Лученка, О. І. Миколенка та багатьох інших.

Постановка завдання. Одним із важливих завдань дослідження є аналіз сфери адміністративно-правового забезпечення державного регулювання та контролю тарифоутворення в галузі теплопостачання. На наш погляд, існує низка проблем, пов'язаних із визначенням процесуальних засад встановлення тарифів, державним контролем та юридичною відповідальністю в цій сфері.

Результати дослідження. У сучасних умовах проведення реформування в галузі теплопостачання в рамках реалізації програми розвитку ефективного та економічно обгрунтованого споживання теплової енергії надзвичайно важливим є проведення комплексного дослідження щодо засобів та механізмів державного регулювання та контролю у сфері здійснення централізованого тепло- та водопостачання.

В адміністративному праві України контроль розглядається як один із способів забезпечення законності, дисципліни в публічному адмініструванні, а також як процес нагляду за дотриманням нормативно-правових актів різними суб'єктами адміністративного права. Проте слід зауважити, що у зв'язку з широким колом повноважень, якими наділені органи публічної адміністрації, зростають можливості для зловживання цими повноваженнями. Саме із цієї причини зумовлений неабиякий інтерес до контролюючої функції, оскільки останнім часом на всіх рівнях державної влади, на жаль, все частіше спостерігається зниження виконавчої дисципліни, нехтування вимогами законодавства і навіть прями його порушення.

Беручи до уваги, що на сучасному етапі суспільство все більше турбує питання встановлення тарифів (цін) на теплопостачання, проведемо аналіз у межах чинного законодавства на предмет прав та обов'язків владних суб'єктів стосовно здійснення контролю за формуванням економічно обгрунтованих тарифів.

В Україні господарська діяльність щодо виробництва теплової енергії, транспортування її магістральними і місцевими (розподільними) тепловими мережами та постачання теплової енергії підлягають ліцензуванню [1, п. 42 ст. 9].

Правом ліцензування у сфері теплопостачання наділено Національну комісію, яка здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), та Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації.

НКРЕКП здійснює ліцензійну діяльність у сфері теплопостачання, керуючись Законом України «Про теплопостачання» [4, ст. 16] та Положенням про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг [7, пп. 4 п. 4]. У свою чергу, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації правом на здійснення ліцензування наділені відповідно до статті 16-1 Закону України «Про теплопостачання» та Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з постачання теплової енергії [5, п. 1.5]. Зауважимо, що в зазначених ліцензійних умовах правом відносно здійснення ліцензійної діяльності наділено також Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг [5, п. 1.4.], та встановлено її права та обов'язки, проте указом президента в 2014 році її ліквідовано («Про ліквідацію Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг»).

На сьогодні розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) про затвердження нових Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва теплової енергії, прийняття яких сприяло б удосконаленню господарських відносин у галузі теплопостачання.

В Україні повноваження стосовно встановлення тарифів належать до компетенції НКРЕКП, яка встановлює тарифи відповідно до Порядку формування тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, послуги із централізованого опалення і постачання гарячої води та Процедури встановлення тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування, постачання [9; 4].

Розрахунок тарифу на теплову енергію здійснюється ліцензіатом самостійно згідно з нормативно-правовими актами, основними з яких є: Закон України «Про теплопостачання»; Порядок, затверджений постановою КМУ від 01.06.2011 № 869 [6], а ліцензіати НКРЕКП, крім вищезазначеного порядку, керуються порядком, затвердженим постановою НКРЕКП від 24.03.2016 № 377 [9].

Слід зазначити, що тариф на постачання теплової енергії, розрахований суб'єктами господарювання, які не являються ліцензіатами НКРЕКП, значно вищий за тариф ліцензіатів НКРЕКП. Проаналізувавши дану ситуацію, стає зрозумілим, що складові, які формують ці затрати, потребують більш детального аналізу, для усунення дублювань складових витрат, які формують тариф. На сьогодні, як правило, застосовуються тарифи на централізоване теплопостачання, затверджені НКРЕКП, що суперечить нормам чинного законодавства про сприяння розвитку конкурентних відносин на ринку теплової енергії [2, ст. 13]. Виключення становлять лише ті міста, в яких органи місцевого самоврядування, керуючись чинним законодавством, зуміли довести необгрунтованість затверджених тарифів НКРЕКП [10].

Враховуючи викладене, хотілося б зазначити, незважаючи на те, що чинним законодавством передбачене формування тарифів з урахуванням витрат за кожним видом діяльності на підставі економічно обґрунтованого розподілу витрат, пов'язаних із виробництвом, транспортуванням та постачанням теплової енергії, перелік складових цих витрат потребує більш системного аналізу. Чітко повинно бути розмежовано й закріплено в Кодексі України про адміністративні правопорушення, відповідальність суб'єктів господарювання за якість виробництва, якість транспортування та якість постачання теплової енергії. Таке розмежування дасть змогу визначити спроможність суб'єкта господарювання здійснювати всі три види діяльності (виробництво, транспортування, постачання) та в подальшому виявити та конкретизувати суттєві проблеми та напрямки розвитку галузі в цілому.

Здійснюючи державне управління (контроль), потрібно звернути увагу на виявлення та усунення порушень і зловживань суб'єктами господарювання щодо якості виробництва та транспортування теплоносія. Через відсутність доступу до інформації про: фактичну температуру теплоносія в процесі виробництва, теплові втрати теплоносія під час транспортування, втрати через несвоєчасне усунення аварійних ситуацій кінцевому споживачу неможливо довести факти вищеперерахованих порушень, які мають суттєвий вплив на розмір тарифу.

Здійснюючи контроль за формуванням тарифів, першочергово потрібно на законодавчому рівні створити умови та економічну зацікавленість суб'єктів господарювання теплопостачальної сфери в провадженні передових енергозберігаючих технологій та звести до мінімуму можливість отримання ліцензій суб'єктами, що ігнорують впровадження та модернізацію теплової галузі. У подальшому це дасть змогу не лише знизити тарифи, а й покращити їх якісні показники.

У сучасній Україні державне управління сферою теплопостачання здійснюють: на загальнодержавному рівні – КМУ, центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень; на місцевому рівні – Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації [2, ст. 9].

Основним завданням КМУ є розробка державної політики, координація діяльності органів виконавчої влади щодо її впровадження та організація здійснення контролю у сфері теплопостачання. Завдання органів виконавчої влади, перш за все, полягає в забезпеченні державної політики у сфері теплопостачання та розробленні державних цільових програм щодо розвитку галузі [2, ст. 10].

Місцеві державні адміністрації, у свою чергу, здійснюють контроль за забезпеченням споживачів тепловою енергією відповідно до нормативних вимог, встановлюють в порядку і межах визначених законодавством тарифи на теплову енергію та сприяють провадженню інвестиційної діяльності у сфері теплопостачання [2, ст. 12]. Миська влада може загалом впливати лише на одну складову тарифу – зменшувати споживання за рахунок ефективного використання енергії й утеплення.

Завдання державного регулювання діяльності у сфері теплопостачання передбачають: реалізацію державної політики щодо функціонування ринку теплової енергії; захист прав споживачів; забезпечення рівних можливостей доступу суб'єктів відносин у сфері теплопостачання на ринковій теплової енергії; запобігання монополізації та створення умов для розвитку конкурентних відносин у сфері теплопостачання [2].

Отже, основні напрямки, за якими відбувається розвиток теплопостачальної галузі в Україні, визначається та регулюється державою. У свою чергу, регулювання має попереджувати появу гострих економічних і соціальних проблем, забезпечувати структурні перетворення, технологічне оновлення, подолання кризових явищ. Крім усього перерахованого, державне регулювання також повинно не лише передбачати, а й забезпечувати правовий захист споживачів. Перш за все, це повинно стосуватися економічного обґрунтування встановлених тарифів.

На сьогодні контроль за формуванням тарифів на теплопостачання в Україні належить до повноважень НКРЕКП. Відповідно до Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» НКРЕКП є постійно діючим незалежним державним колегіальним органом, який наділено повноваженнями щодо здійснення державного регулювання, моніторингу та контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сферах енергетики. Державне регулювання здійснюється для досягнення балансу інтересів споживачів та суб'єктів господарювання [6].

Положенням про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, затверджене Указом Президента України від 10.09.2014 № 715/2014, визначено, що комісія має виключні права на встановлення:

1) тарифів на теплову енергію, що виробляється на теплоелектроцентралях, ТЕС, АЕС та когенераційних установках і установках із використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії;

2) тарифів на комунальні послуги для суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках, ліцензування діяльності яких здійснюється НКРЕКП [7, пп. 7 п. 3].

Слід зазначити, що діючим законодавством на орган НКРЕКП також покладено контроль за:

- 1) додержанням ліцензіатами ліцензійних умов провадження господарської діяльності;
  - 2) цільовим використанням коштів, обсяги яких передбачені структурою тарифів і одержані в результаті провадження ліцензованої діяльності суб'єктами природних монополій та суб'єктами господарювання на суміжних ринках;
  - 3) виконанням суб'єктами природних монополій та суб'єктами господарювання на суміжних ринках інвестиційних програм, спрямованих на оновлення основних фондів, підвищення ефективності та зменшення втрат у процесі провадження діяльності, що підлягає регулюванню.
- Крім вищеперахованого, до компетенції НКРЕКП належить:
- 4) вжиття заходів щодо запобігання порушення ліцензійних умов;
  - 5) визначення умов доступу до товарів (послуг), що виробляються (надаються) суб'єктами природних монополій;
  - 6) розгляд справ про порушення ліцензійних умов, а також справ про адміністративні правопорушення та за результатами розгляду прийняття відповідних рішень у межах своєї компетенції;
  - 7) передача до відповідних державних органів матеріалів про виявлені факти порушення законодавства;
  - 8) проведення постійного моніторингу та аналіз ситуації на ринках, що перебувають у стані природної монополії у сфері тепlopостачання;
  - 9) розгляд звернень споживачів та надання роз'яснень із питань застосування нормативно-правових актів НКРЕКП;
  - 10) співпраця з громадськими організаціями споживачів (об'єднаннями споживачів) у питаннях захисту прав споживачів [7].

Отже, основним завданням НКРЕКП (Регулятора) є встановлення порядку формування тарифів та контроль їх виконання та дотримання. З огляду на це виникає питання щодо об'єктивності такого контролю, адже невідповідність розміру затвердженого тарифу економічному обґрунтуванню свідчить про правопорушення з боку органу, який затверджував цей тариф. Таким чином, на наш погляд, для вдосконалення правового врегулювання державного контролю функція встановлення тарифу повинна бути відокремлена від функції контролю та здійснюватися різними державними органами.

Пропонуємо право щодо формування та встановлення тарифів на теплову енергію віднести до повноважень органів місцевого самоврядування, а органи НКРЕКП повинні здійснювати державне регулювання та контроль у межах чинного законодавства.

Слід зауважити, що на сьогодні правом встановлювати тарифи на централізоване тепlopостачання, крім НКРЕКП, наділені також органи місцевого самоврядування, однак перелік суб'єктів, на яких ці правомочності поширюються, значно обмежено, зокрема їх повноваження поширюються тільки на ті об'єкти, які перебувають у спільній власності чи управлінні територіальних громад, представництво інтересів яких здійснює відповідна районна чи обласна рада.

Проте слід звернути увагу на те, що відповідно до ст.7 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» до повноважень органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунальних послуг належить:

- 1) затвердження норм споживання та якості житлово-комунальних послуг, контроль за їх дотриманням;
- 2) інформування населення про реалізацію місцевих програм у сфері житлово-комунального господарства, а також щодо належної якості житлово-комунальних послуг, що відповідають нормативам, нормам, стандартам та правилам.

Враховуючи, що комунальною послугою вважається результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи в забезпеченні гарячою водою та опаленням [3, ст. 1], зазначимо, що стандарти, нормативи, норми, порядки і правила у сфері житлово-комунальних послуг розробляють і затверджують: Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері технічного регулювання, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства, а також місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах повноважень та згідно із законодавством [3, ст. 8]. Таким чином, хоча тарифи на послуги з тепlopостачання органи місцевого самоврядування в певних випадках і не встановлюють, однак вони вповноважені встановлювати нормативи, норми та стандарти, на підставі яких у подальшому розраховуються суми платежів на підставі встановлених НКРЕКП тарифів.

Провівши аналіз правових засад тарифоутворення в галузі тепlopостачання, дійдемо висновку: в Україні формування тарифу здійснюється безпосередньо ліцензіатом відповідно до Порядку формування тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, а відпуск

теплоносія здійснюється ліцензіатами за тарифами, затвердженими НКРЕКП та органами місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законодавством [5, п. 2.4].

Отже, сформований та затверджений тариф – це сукупність тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії, розрахований відповідно до річних планів економічно обґрунтованих витрат, визначених на підставі державних та галузевих нормативів витрат ресурсів, техніко-економічних розрахунків, кошторисів з урахуванням ставок податків і зборів, цін на матеріальні ресурси та послуги в планову періоді, та плановий прибуток.

Проте на сьогодні є чимало запитань щодо економічної обґрунтованості діючих тарифів, тому виникає питання стосовно адміністративної відповідальності за встановлені тарифи. Аналізуючи цю ситуацію, стає зрозумілим, що повноваження суб'єктів, які здійснюють адміністративно-правове регулювання тарифів на теплопостачання, є досить суперечливими та неоднозначними. З одного боку, вони, як учасники відносин державного регулювання, наділені правом формувати тарифи, а з іншого, – зобов'язані здійснювати це формування в жорстких рамках методик, прийнятих суб'єктами владних повноважень у цій сфері. На наш погляд, функції адміністративного регулювання в галузі теплопостачання повинні містити чітку регламентацію діяльності щодо: визначення розміру тарифу, перевірки правильності визначення розміру тарифу, легітимності тарифу (надання йому юридичної сили та обов'язковості), контролю дотримання вимог нормативно-правових актів при визначенні тарифу та забезпеченні законності в державному регулюванні тарифів.

На сучасному етапі основними завданнями державного управління у сфері теплопостачання повинні стати: забезпечення надійності теплопостачання, формування цінової та тарифної політики як одного з необхідних елементів безпеки людини; створення механізмів функціонування ефективного ринку теплової енергії; зменшення шкідливого впливу на довкілля; створення умов для залучення інвестицій у розвиток та технічне оновлення систем теплопостачання.

Для цього необхідно розширити повноваження щодо права встановлювати тарифи органам місцевого самоврядування, тому що саме вони своїми рішеннями повинні дотувати та створювати сприятливий інвестиційний клімат у галузі теплопостачання, тим самим підтримуючи і суб'єктів господарювання, і громадян.

У свою чергу, для покращення контролюючої функції та налагодження взаємовідносин у розрізі «виробник-постачальник-споживач», на наш погляд, було б доречно новоствореним регіональним представництвом комісії, які здійснюють контроль у сфері теплопостачання на місцях, першочергово звернути увагу на повноваження щодо розгляду звернень споживачів (звернення має бути підставою для проведення перевірки і вжиття відповідних заходів впливу), надання роз'яснень стосовно застосування нормативно-правових актів у галузі теплопостачання, співпраці з громадськими організаціями в питаннях захисту прав кінцевих споживачів, тому як на сьогодні кінцевий споживач є найменш захищеним у відносинах: виробник-постачальник-споживач. Лише за таких умов можливе суттєве покращення не тільки контролю за формуванням тарифу, а й підвищення ефективності функціонування галузі теплопостачання загалом.

Висновки. Враховуючи викладене, стає зрозумілим, що існує ряд суттєвих неузгодженостей у правовому полі щодо контролю за формуванням тарифів на теплопостачання. На законодавчому рівні питання державного контролю в цій сфері врегульовані досить фрагментарно. Чинна нормативно-правова база носить уривчастий, несистемний характер. На наш погляд, ключовим недоліком у роботі органів державного управління та контролю є відсутність правової відповідальності за економічні результати діяльності щодо формування тарифів. Крім того, під час формування статей витрат тарифу, часто переважають політичні інтереси над економічною доцільністю.

Насамперед, державний контроль слід розглядати як форму адміністративно-правової діяльності уповноважених суб'єктів, яка здійснюється в межах їх компетенції, регламентується нормами адміністративного права і виражається в здійсненні юридичних дій зі спостереження, перевірки відповідності виконання і дотримання підконтрольними суб'єктами правових актів, припинення порушень відповідними організаційно-правовими засобами.

Зауважимо, що встановлюючи ті чи інші правила поведінки на законодавчому рівні, можна як стимулювати розвиток відносин, так і гальмувати їх, грати як прогресивну, так і регресивну роль в економічному і соціальному розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
2. Закон України «Про теплопостачання» від 02.06.2005 № 2633-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua – редакція станом на 26.11.2016.
3. Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.06.2004 № 1875-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua – редакція станом на 26.11.2016.

4. Закон України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» від 22.09.2016 № 1540-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua».

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з постачання теплової енергії від 10.08.2012 № 278 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua»laws/show/z 1475-12.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» від 01.06.2011 № 869 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua» laws/show/869-2011-п.

7. Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, затверджено Указом Президента України від 10.09.2014 № 715/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua»laws/show/715/2014.

8. Процедура встановлення тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування, постачання від 31.03.2016 № 528 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua» laws/show/z0993-16.

9. Порядок формування тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води: Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 24.03.2016 № 377 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua»laws/show/z0835-16.

10. На Рівненщині» 50239, як перевірити тариф на тепло, або Рецепт протидії тарифному популізму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://4vlada.com>».

РАДЧУК А. А.,

здобувач

(Інститут держави і права

імені В. М. Корецького

Національної академії наук України)

УДК 342.9

ПРЕДМЕТ І МЕЖІ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ АДМІНІСТРАТИВНИМИ СУДАМИ

Статтю присвячено визначенню предмета й меж доказування у справах про застосування санкцій адміністративними судами. Зокрема, розглянуті особливості предмета доказування у справах про дострокове позбавлення статусу народного депутата України, примусового видворення іноземців, застосування штрафів та конфіскації, а також у справах про застосування заходів реагування щодо державного нагляду (контролю).

Ключові слова: адміністративне судочинство, застосування санкцій адміністративними судами, доказування, предмет доказування.

Статья посвящена определению предмета и пределов доказывания в делах о применении санкций административными судами. В частности, рассмотрены особенности предмета доказывания в делах о досрочном лишении статуса народного депутата Украины, принудительного выдворения иностранцев, применения штрафов и конфискации, а также в делах о применении мер реагирования относительно государственного надзора (контроля).

Ключевые слова: административное судопроизводство, применение санкций административными судами, доказывание, предмет доказывания.

The article is devoted to the determination of the subject in proof and the burden of proof in cases concerning the application of sanctions by administrative courts. In particular, it was investigated the peculiarities of the subject in proof in cases concerning early termination of powers of people's deputy of Ukraine, forced expulsion of foreigners, imposing fines and confiscations, and in cases concerning the application of response measures as to the state supervision (control).

Key words: administrative legal proceedings, application of sanctions by administrative courts, proof, subject in proof.

